

Kritik mot Polismyndigheten i Västernorrlands län, för åsidosättande av kravet på att en förundersökning ska bedrivas skyndsamt, och mot en åklagare, för handläggningen av en begäran om målsägandebitråde

---

Anmälan

I en anmälan som inkom till JO den 6 oktober 2011 framförde AA klagomål mot Polismyndigheten i Västernorrlands län. Hon anförde i huvudsak följande.

Den 18 januari 2010 gjorde hon en polisanmälan mot sin före detta sambo för bl.a. våldtäkt och grov kvinnofridskränkning. Ärendet överflyttades den 20 januari 2010 till polisen i Sundsvall. Först i maj 2011, efter flera påstötningar, fick hon förordnat ett målsägandebitråde för sig. Utöver det inledande målsägandeförhör som hölls med henne i samband med upprättandet av anmälan har polisen inte vidtagit några åtgärder i ärendet. Hon har vid upprepade tillfällen hört av sig till polisen för att höra vad som händer med hennes anmälan.

Utredning

Handlingar inhämtades. Polismyndigheten i Västernorrlands län och Åklagarmyndigheten anmodades därefter att yttra sig.

Polismyndigheten i Västernorrlands län yttrade sig genom länspolismästaren BB. Till polismyndighetens yttrande hade bifogats ett yttrande från CC, biträdande avdelningschef för Länskriminalavdelningen och rotelchef för Utredningsroteln, som handlade det aktuella ärendet.

Av CC:s yttrande framgick huvudsakligen följande. Det aktuella ärendet var ett s.k. prioriterat ärende eftersom det avsåg ett sexuellt övergrepp i ett förhållande. Vid anmälningstillfället var dock förhållandet avslutat och AA hade flyttat till en annan ort. Under första halvåret 2010 var roteln hårt belastad till följd av fem mord och två mordförsök som krävde stora personalresurser. Därutöver var polisen inblandad i en utredning av Europas största dopningstillslag. Vid denna tidpunkt var polismyndigheten en av de mindre i Sverige och roteln bestod av åtta utredare. I det mest akuta läget fick roteln hjälp från närpolisområdena och ett antal ärenden lämnades över dit, dock inte detta. Vid urvalet av vilka ärenden som skulle lämnas över prioriterades bl.a. ärenden med frihetsberövade samt ärenden med unga

målsägande och misstänkta. Sammanfattningsvis var det aktuella ärendet prioriterat men inte lika prioriterat som nyss nämnda ärendegrupper. Handläggningen av det aktuella ärendet hade dragit ut alldeles för långt på tiden och målsäganden hade drabbats på ett olyckligt sätt.

CC uppgav vidare följande. AA var den 15 februari 2010 i kontakt med honom och uppgav att hon önskade få ett målsägandebiträde förordnat för sig. I anledning av detta upprättades en promemoria med uppgift om namnet på den person som AA önskade få förordnad. Denna skickades över till åklagaren den 17 februari 2010. AA hörde den 6 april 2010 av sig till honom och frågade hur det gick med hennes begäran och han skickade i anslutning till detta en ny promemoria till åklagaren. Ett målsägandebiträde kom dock att förordnas först i april 2011.

Polismyndigheten beklagade den långa utredningstiden och uppgav att det bedrevs ett aktivt arbete inom myndigheten för att komma till rätta med problemet.

Åklagarmyndigheten yttrade sig genom vice riksåklagaren DD. Inför upprättandet av yttrandet hade upplysningar inhämtats från kammaråklagaren EE som var handläggande åklagare och chefsåklagaren FF som var kammarchef vid åklagarkammaren i Sundsvall.

Av EE:s uppgifter framgick i huvudsak följande. Ärendet kom in till åklagarkammaren den 22 januari 2010. Eftersom det målsägandeförhör som hade hållits i samband med anmälningsupptagningen saknade nödvändiga detaljer rörande de påstådda övergreppen gav han den 26 januari 2010 direktiv om ett kompletterande målsägandeförhör. Samma dag upprättades en polisanmälan om olovligt förfogande rörande samma parter. Den inkom till kammaren den 18 februari 2010. Han gav omedelbart direktiv om att höra målsäganden även i denna del. Härefter förekom fortlöpande muntliga kontakter med polisen i syfte att få begärt målsägandeförhör till stånd. Kontakterna kom till följd av hög arbetsbelastning inte att diarieföras. Utöver de muntligen framförda påminnelserna skickades skriftliga påminnelser den 20 augusti 2010, den 28 mars 2011, den 8 juli 2011 och den 26 september 2011, allt i enlighet med den överenskommelse, som utarbetats av åklagarkammaren i Sundsvall och Polismyndigheten i Västernorrlands län, om rutiner för bevakning och uppföljning av förundersökningar som leds av åklagare. Att handläggningen dragit ut på tiden berodde på att polisen inte efterkommit de direktiv som givits.

När det gällde frågan om förordnande av målsägandebiträde uppgav EE att hans avsikt var att lämna in en framställan till tingsrätten så snart en polisiär utredare fått ärendet och föranstaltat om förhör med målsäganden. Eftersom detta inte kom att ske frångick han den ursprungliga avsikten och lämnade i april 2011 in en framställan till tingsrätten.

FF uppgav bl.a. följande. Det skickades, utöver de påminnelser som EE redogjort för, ytterligare en påminnelse den 21 november 2011. Vidare skickades den 30 november 2011 en påminnelse till polismyndighetens operative chef. Trots att

kammarens arbetsläge under innevarande tid i långa perioder varit ansträngt hade EE varit aktiv i ärendet. Den långa handläggningstiden berodde främst på att polisen inte bistått åklagaren med utredningsåtgärder. Han hade för avsikt att se över rotelvårdsfrågorna för att se om något mer kunde göras för att utveckla rotelvården i mer formell mening.

Åklagarmyndigheten redovisade därefter följande bedömning. Eftersom EE inte dokumenterat samtliga kontakter som han haft med polisen i ärendet var det svårt att i efterhand bedöma om han varit tillräckligt aktiv i sitt förundersökningsledarskap. Iakttagelserna i detta ärende gav dock anledning att understryka vikten av att alla åtgärder under en förundersökning dokumenteras och diarieförs så att ärendets gång i efterhand kan följas. Eftersom åklagarens kontakter med polisen inte haft avsedd effekt hade det varit önskvärt att EE tidigare hade uppmärksammat åklagarkammarens chef på att förundersökningen, trots påminnelser, inte drevs framåt av polisen. Vidare borde kammarchefen ha agerat snabbare gentemot polisen när han fick information om ärendet. Avslutningsvis angavs att EE inte skulle ha avvaktat med att vidarebefordra begäran om målsägandebiträde till tingsrätten utan det ankom på rätten att pröva när och om behov fanns. Områdesansvarig överåklagare och kammarledningen hade i september 2010 och april 2011 vid särskilda möten med högsta ledningen för polismyndigheten tydligt framfört uppfattningen att genomströmningstiderna var för långa och att polisens utredningsresurser behövde förstärkas.

Bedömning

Handläggningstiden

Av 23 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken framgår att en förundersökning ska bedrivas så skyndsamt omständigheterna medger. Förundersökningsledaren ansvarar för förundersökningen i dess helhet, och ska bl.a. se till att utredningen bedrivs effektivt samt ge den som biträder honom eller henne behövliga direktiv för arbetet (1 a § andra stycket förundersökningskungörelsen). Att anmälda brott utreds på ett kompetent sätt inom rimlig tid är bl.a. en förutsättning för att målsägandens intressen ska kunna tillvaratas och givetvis även för att en målsägande inte ska behöva leva med den osäkerhet och det obehag som det innebär när en utredning drar ut alltför länge på tiden.

När förundersökningen leds av en åklagare är polismyndigheten, under förutsättning att den har erforderliga resurser, skyldig att biträda vid utredningen. Åklagaren styr därvid arbetet genom direktiv till polismyndigheten, jfr 23 kap. 3 § andra stycket rättegångsbalken. Polismyndigheten ska se till att de utredningsdirektiv som åklagaren ger leder till adekvata åtgärder. Ansvar för att polismyndigheten fullgör dessa skyldigheter åvilar myndigheten som sådan, ytterst dess ledning (jfr JO:s beslut 2011-08-24, dnr 4217-2010).

Åklagaren gav i slutet av januari 2010 polismyndigheten direktiv för den fortsatta utredningen. Trots upprepade påminnelser hade, fram till att remissvaret upprättades i december 2011, polisen inte vidtagit någon utredningsåtgärd i

ärendet. Detta trots att åklagarkammaren agerat i enlighet med den utarbetade rutin för påminnelser som överenskommit mellan åklagarkammaren och polismyndigheten. En sådan utdragen handläggningstid är inte acceptabel. Handläggningen har alltså inte varit förenlig med det i rättegångsbalken fastlagda skyndsamhetskravet.

Huvudansvaret för att det anmälda brottet inte utreddes i enlighet med rättegångsbalkens skyndsamhetskrav faller på polismyndigheten. Genom utredningen har framkommit att arbetsituationen vid polismyndigheten har varit mycket ansträngd under den aktuella perioden. Jag noterar att polismyndighetens ledning har vidtagit åtgärder för att komma till rätta med dessa problem. Oaktat detta ska Polismyndigheten i Västernorrlands län kritiseras för den långsamma handläggningen.

Målsägandebitråde

Av 1 § lagen (1988:609) om målsägandebitråde följer att sådant biträde ska förordnas för målsäganden, om förundersökning har inletts i mål om brott enligt 6 kap. brottsbalken – dvs. bl.a. våldtäkt – om det inte är uppenbart att målsäganden saknar behov av sådant biträde. Av 7 § samma lag framgår att målsägandebitråde förordnas av rätten. I 23 kap. 5 § rättegångsbalken föreskrivs att undersökningsledaren ska göra anmälan hos rätten, om målsäganden begär att få ett målsägandebitråde eller om det annars finns anledning att förordna ett sådant biträde.

I det nu aktuella fallet framställde målsäganden i mitten av februari 2010 en begäran om målsägandebitråde till polisen som vidarebefordrade dessa uppgifter till åklagaren. Trots det anmälde EE inte detta önskemål till rätten förrän i april 2011. Som JO uttalat i tidigare ärende ankommer det på åklagare att omgående vidarebefordra målsägandes begäran till rätten utan att själv pröva om behov av biträde finns (se bl.a. JO 2004/05 s. 90). Den föreskrivna skyldigheten för undersökningsledaren att göra en anmälan hos rätten är undantagslös. Av det sagda följer att åklagaren inte kan avvakta med att vidarebefordra en framställan om målsägandebitråde till rätten av det skälet att utredningen är i ett initialt skede. Mot denna bakgrund ska EE kritiseras för sin underlåtenhet att fullgöra vad som ålegat honom.

Vad som i övrigt förekommit i ärendet föranleder inte något uttalande från min sida.